

Bestrijding invasieve exoten Reuzenbalsemien

*Ervaringsrapport
Gebiedsdekkende bestrijding
2010 - 2011*

**Kesters Eddy
Gorissen Annelies**

Watering De Dommelvallei
Industrieweg 8 bus 2
3990 Peer
T 011 611 756
info@wateringdedommelvallei.be
www.wateringdedommelvallei.be

Inhoud

Voorwoord	3
1. Plantkundige beschrijving.....	4
1.1. Taxonomische indeling.....	4
1.2. Algemeen.....	4
1.3. Verspreiding	4
2. Plangebied.....	5
3. Inventarisatie	8
3.1. Administratief.....	8
3.2. De inventarisatie in de praktijk.....	9
4. Bestrijding.....	11
5. Nazorg.....	13
6. Verwachtingen naar volgend jaar	16
7. Algemene conclusie en aanbevelingen	17
Bijlage 1: Persbericht	18
Bijlage 2: Gepubliceerde artikels	19
Bijlage 3: Pamflet sensibilisering gemeentearbeiders.....	20

Vermenigvuldiging en/of gebruik van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet wordt vermeld:

Kesters, E. & Gorissen, A. (2011) *Bestrijding van invasieve exoten: Reuzenbalsemien. Ervaringsrapport gebiedsdekkende bestrijding 2010-2011*. Watering De Dommelvallei, Peer.

Graag vernemen we het indien u naar dit rapport verwijst in een publicatie.

Voorwoord

Exotische planten komen meer en meer in onze streek te voorschijn. Sommige voelen zich hier uitzonderlijk goed thuis en groeien explosief. Niet alleen op het land (bijvoorbeeld Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik) maar ook in de waterlopen gedijen bepaalde soorten uitstekend. Grote waternavel, parelvederkruid en reuzenbalsemien zijn enkele typerende voorbeelden.

Het wateringbestuur merkte dat de reuzenbalsemien in de bovenloop van de Dommel jaarlijks meer terrein won. Deze mooi bloeiende, éénjarige plant laat, na het afsterven in de herfst, kale en onstabiele taluds achter. Wat volgt zijn verzwakte taluds, afkalvingen en een aanzienlijke vermindering van de biodiversiteit. Om integraal waterbeheer en herstel van de biodiversiteit mogelijk te maken, moeten ook een aantal planten die hier van oorsprong niet thuishoren gericht teruggedrongen worden.

De watering de Dommelvallei vatte daarom samen met het provinciebestuur van Limburg het plan op om de reuzenbalsemien in het brongebied van de Dommel gebiedsdekkend te bestrijden. De watering kon her en der informatie en ervaringen inwinnen van punt- of lintbestrijdingen. Een gebiedsdekkende bestrijding, zoals de watering wenste uit te voeren, kende blijkbaar geen voorgaande. Alle planten opsporen, bestrijden (maaïen of uittrekken) en zo zaadvorming trachten te voorkomen, was de steeds terugkerende boodschap. De bestrijding startte in het voorjaar van 2010.

De watering heeft haar ervaring van het eerste en het tweede jaar gebundeld in dit rapport. Dit ervaringsrapport bevat bijgevolg enkel de bevindingen voor een gebiedsdekkende bestrijding gedurende het eerste en het tweede bestrijdingsjaar en is dus nog niet volledig en zeker niet de enige waarheid. Elke stap in de bestrijding was immers een keuze uit verschillende mogelijkheden. We trachten hier alle stappen te beschrijven die we hebben uitgevoerd en ook eventuele alternatieven die niet werden toegepast aan te halen. Gezien de zaden van de plant achttien maanden kiemkrachtig blijven, zal er nog een nazorg toegepast moeten worden. Dit ervaringsrapport zal dus zeker verfijnd worden in de volgende jaren. Het ervaringsrapport heeft tot doel andere waterbeheerders en terreinbeherende instanties praktische tips te geven voor de bestrijding van deze exoot.

Een speciale dank gaat uit naar het provinciebestuur van Limburg die het financieel mogelijk maakte een gebiedsdekkende bestrijding uit te voeren. Ook dank aan de talrijke medemerkers van verschillende Vlaamse diensten die hun ervaringen hebben gedeeld.

Namens de watering,

Eddy Kesters
ontvanger-griffier

Johan Hillen
voorzitter

1. Plantkundige beschrijving

1.1. Taxonomische indeling

Rijk	<i>Plantae</i> (Planten)
Stam	<i>Embryophyta</i> (Landplanten)
Klasse	<i>Spermatopsida</i> (Zaadplanten)
Clade	Bedektzadigen
Clade	'nieuwe' Tweezaadlobbigen
Clade	Asteriden
Orde	<i>Ericales</i>
Familie	<i>Balsaminaceae</i> (Balsemienfamilie)
Geslacht	<i>Impatiens</i> (Springzaad)

1.2. Algemeen

De reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*) is een éénjarige plant die tot 2,5 m hoog wordt. De plant heeft opvallende 2 tot 5 cm grote bloemen die van juli tot september bloeien met een roze tot witte kleur. De bloemen staan met twee tot veertien bloemen in trossen in de oksels van de bovenste bladeren. De vijf kroonbladen vormen bij elkaar een tunnel, hoed of helm.

De getande, bovenste bladeren zitten in een krans aan de hoekige stengels, die vaak vertakt zijn. De langwerpige, lancetvormige bladeren zijn voorzien van extraflorale nectarklieren. De bloemen zorgen dat de plant niet gemakkelijk met andere planten verward wordt.

1.3. Verspreiding

De reuzenbalsemien is afkomstig uit de Himalaya, vooral uit Tibet en ook uit India. Vanaf 1915 is de plant in Europa als invasieve soort gaan verwilderen. Men treft hem nu door geheel West-Europa aan. De plant groeit graag langs of in de buurt van water, zoals langs sloten, greppels en beken. Wel moet de bodem stikstofrijk en basisch zijn.

De verspreiding van de zaden vindt mechanisch plaats, wanneer de rijpe vrucht wordt aangeraakt, rollen de vijf delen hiervan zich op en schieten zo de zaden weg. Tegelijkertijd valt de vrucht van de plant af.

2. Plangebied

Er werd besloten om in 2010 te beginnen met gebiedsdekkende bestrijding in het stroomgebied van de bovenloop van de Dommel waarbij wordt uitgegaan van de totale bestrijding van deze exoot. Het gebied is gelegen in Limburg, in het zuiden van de gemeente Peer. We kunnen het gebied opsplitsen in twee delen; het brongebied van de Dommel en het gebied te Linde (Peer). In 2011 werd het gebied uitgebreid met het brongebied van de Bollisenbeek, gelegen in de onmiddellijke omgeving van de Dommel.

Het brongebied van de Dommel en Bollisenbeek, een vrij intensief landbouwgebied (planologisch bestemd als landbouwgebied), is een oud ontginningsgebied. Het is een open gebied met de typische kenmerken van een ruilverkavelingsgebied; weinig landschapselementen, rechtgetrokken waterlopen met grote landbouwpercelen en wegen in dambordpatroon.

Het gebied te Linde is een minder uitgesproken landbouwgebied met de Dommel als hoofdwaterloop (planologisch bestemd als landschappelijk waardevol landbouwgebied). Houtkanten, bosjes, struweel, braakliggende terreinen en vijvers liggen her en der verspreid in de vallei.

ENKELE CIJFERS

Grootte van het gebied 2010:

Lengte 2de categorie: 5.999 meter

Lengte 3de categorie: 1.560 meter

Lengte 4de categorie: 6.950 meter

Lengte weggrachten: 10.000 meter

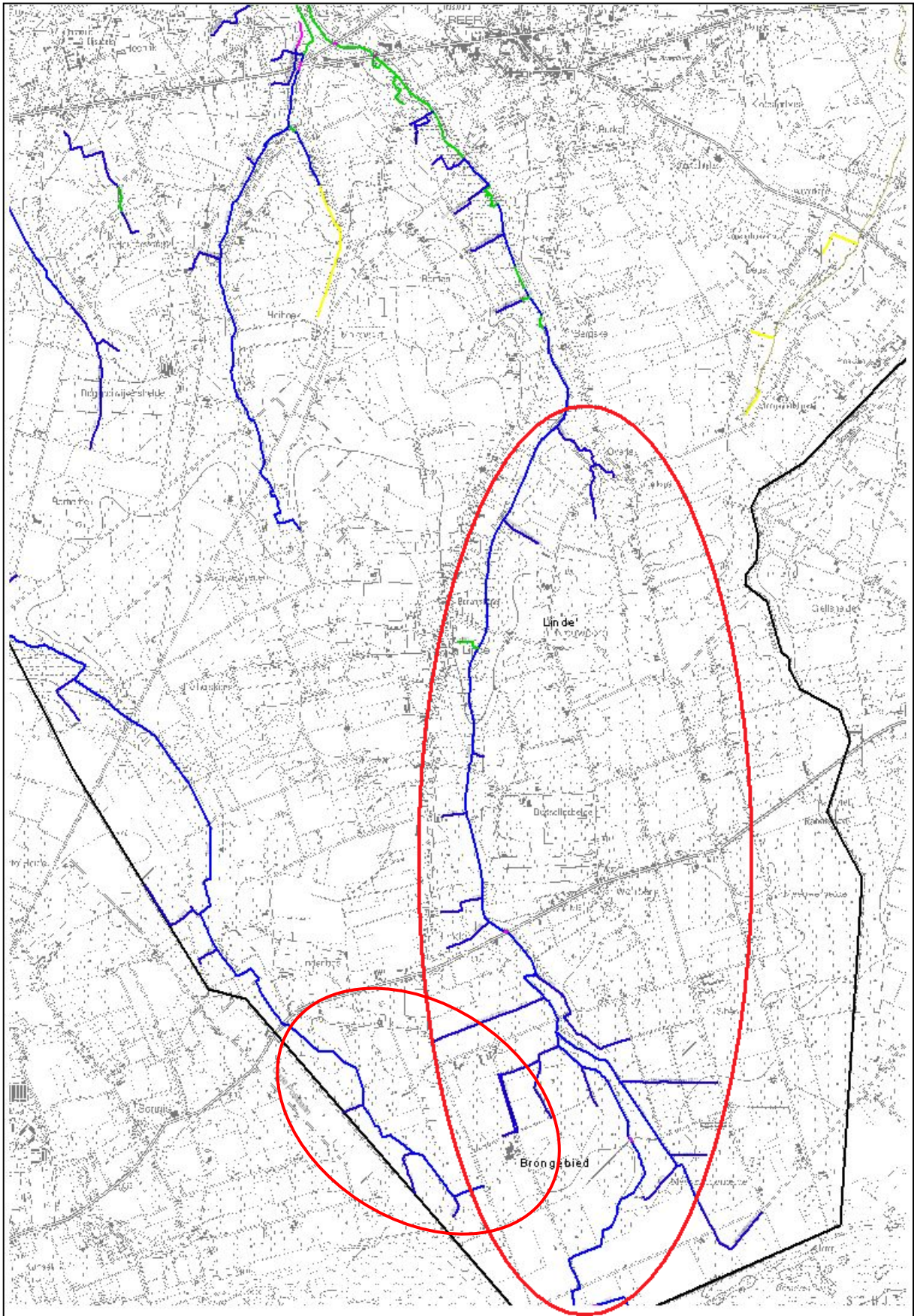
Bijkomende waterlopen in 2011

Lengte 3de categorie: 1.970 meter

Lengte 4de categorie: 610 meter

Lengte weggrachten: 5.000 meter

Plangebied 2011

3. Inventarisatie

3.1. Administratief

Er werd besloten om een inventaris op te maken van de verspreiding en dichtheid van de reuzenbalsemien in het gebied.

De inventaris gebeurde in alle waterlopen van 2de, 3de en 4de categorie en weggrachten. Tevens werden ook de houtkanten en risicovolle privé-eigendommen zoals braakliggende terreinen, bossen en vijvers gecontroleerd. Via de administratie van de watering was het mogelijk om eigenaars op te sporen en contact met hun op te nemen. Sommige kennen we persoonlijk zodat deze nog gemakkelijker aanspreekbaar waren, met anderen hadden we telefonisch contact of schreven we een brief. Aan de privé-eigenaars werd gevraagd de reuzenbalsemien zelf te bestrijden. Indien dit niet mogelijk was (bijvoorbeeld braakliggend terrein in onverdeeldheid) werd dit door eigen personeel van de watering gedaan.

Regelmatig vernamen we dat de reuzenbalsemien door de bevolking wordt beschouwd als een zeer mooie plant die vele waterlopen gedurende de zomermaanden siert met haar talrijke bloemen. De plant is zelfs in trek bij de liefhebbers van bloemschikken. De reuzenbalsemien zonder meer bestrijden zou vragen oproepen bij de bevolking. Via het gemeentelijk informatieblad en de pers (bijlage 1) werd daarom de bevolking op de hoogte gebracht van de bestrijding en het nut ervan. Ook vroegen we de medewerking van de gemeentearbeiders. Hun permanente aanwezigheid op het terrein en langs de wegen hebben we benut om de controle te verfijnen. Speciaal voor hen heeft de watering een pamflet (bijlage 2) gemaakt met de voornaamste kenmerken van de plant.

De inventaris 2010 werd digitaal opgemaakt en is gebaseerd op de dichtheid van de begroeiing. Zij kreeg de volgende indeling:

- in de waterlopen
 - geen reuzenbalsemien aanwezig
 - weinig reuzenbalsemien aanwezig
 - de helft of meer van de begroeiing bestaat uit reuzenbalsemien
- op de oevers
 - voldoende aanwezig om machinaal te maaien
 - weinig aanwezigheid zodat handruiming volstaat
- op de omliggende terreinen
 - volgens aanwezigheid (zonder onderscheid in aantallen)

De inventaris 2011 werd grotendeels via gps vastgelegd. Tevens werd elke rondgang en bestrijding via dit systeem gedigitaliseerd, met uitzondering van de begininventarisatie en de laatste 2 rondgangen.

ERVARING

De inventarisatie 2010 geeft een goed beeld over de verspreiding en de dichtheid.

Aan de hand van de dichtheid is het mogelijk om de bestrijdingsmethode te bepalen;

- geen reuzenbalsemien aanwezig: geen bestrijding
- weinig reuzenbalsemien aanwezig: handmatige bestrijding
- de helft of meer van de begroeiing bestaat uit reuzenbalsemien: machinale bestrijding

De hulp van derden (gemeentepersoneel, bevolking,...) geeft een bijkomende zekerheid.

De inventarisatie 2011 via gps is zeer gemakkelijk en gebruiksvriendelijk. Bijzonder interessant is dat plaatsen met zaadvormende planten kunnen vastgelegd worden en deze plaatsen als risicovol kunnen worden aangeduid. Deze plaatsen moeten het volgende jaar een bijzonder aandacht krijgen.

2010 Alles moet worden geïnventariseerd en dus afgewandeld. Dit is vrij arbeidsintensief en dus duur.

2011 Indien er slechts enkele plantjes aanwezig zijn moet dezelfde inspanning gedaan worden.

Aandachtspunten

2010 Een goed evenwicht zoeken tussen enerzijds het opmaken van een begininventarisatie en anderzijds deze inventarisatie later te verfijnen tijdens de werken kan overwogen worden. De inventarisatie kan vereenvoudigd worden door enkel na te gaan wat machinaal moet verwijderd worden.

2011 De inventarisatie met gps is zeer gebruiksvriendelijk. De inventarisatie gelijktijdig uitvoeren met bestrijding (bij geringe aanwezigheid) is te overwegen.

Voorlopige conclusie

2010 Inventarisatie beperken tot volgende indeling:

- geen reuzenbalsemien aanwezig: geen ruiming
- weinig reuzenbalsemien aanwezig: plaatsen voor handmatige ruiming
- veel reuzenbalsemien aanwezig: plaatsen voor machinale ruiming

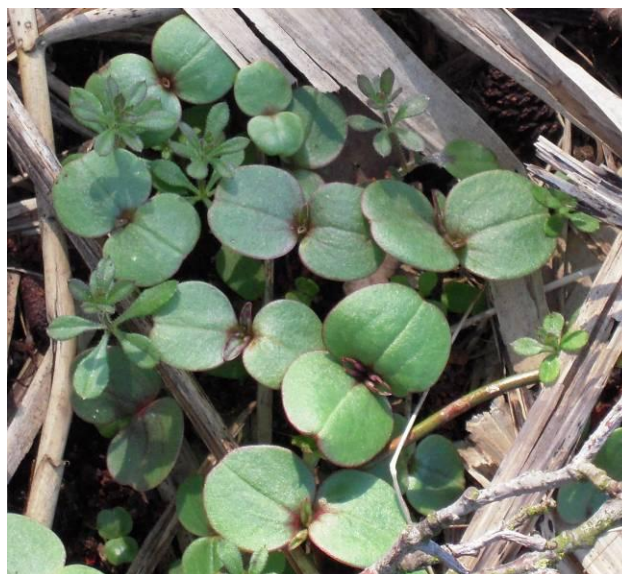
Het betrekken van de bevolking en het gemeentepersoneel heeft tot enkele belangrijke meldingen geleid en maakt de inventarisatie nog vollediger en betrouwbaarder. Bovendien wordt de bevolking en andere lokale overheden op deze manier meer betrokken bij de bestrijding en dit komt uiteindelijk ten goede van de bestrijding.

Nazorgjaar 2011 Gelet op de geringe aanwezigheid van de Reuzenbalsemien is een inventarisatie op basis van een indeling naar aanwezigheid niet nodig. Het inventariseren met gps en de bestijding kan gelijktijdig worden uitgevoerd.

3.2. De inventarisatie in de praktijk

Bij de kieming

De reuzenbalsemien kiemt als één van de eerste planten in het voorjaar (begin april). Door haar grote dikke zaadlobben is ze goed herkenbaar.

Het valt op dat de reuzenbalsemien massaal kiemt in verstoorde grond en onbegroeide taluds. Dit zijn voornamelijk taluds waarop het voorgaande jaar de reuzenbalsemien groeide en de natuurlijke begroeiing weggeconcentreerd is. Ook op plaatsen waar er geen of weinig begroeiing is omwille van het gebruik van herbicide door de aanpalende landbouwer kwam de reuzenbalsemien veelvuldig voor. Door ruimingswerken worden ook regelmatig taluds beschadigd. In een kleine waterloop die slechts gedeeltelijk werd geruimd, kwam enkel in het geruimde gedeelte de reuzenbalsemien voor.

Op de oevers kennen we een evolutie. Aanvankelijk was de opkomst daar algemeen. Vooral in de nog aanwezige ruimingsresten was de opkomst massaal. Naargelang de tijd vorderde, verminderde deze aanzienlijk. Maisakkers werden geploegd of behandeld met herbicides. Hooilanden werden gemaaid en

graasweiden werden begraasd. Het voorjaar 2010 was droog en vele planten stierven af door verdroging. Bovendien zorgde ook lichte vorst voor een uitval. De inventaris van de oevers is daarom minder relevant omdat ze te sterk evolueert.

Op aangrenzende braakliggende percelen, zoals vijvers en houtkanten, kwam de reuzenbalsemien enkel voor op natte terreinen.

Bij de groei

In de groeiperiode (april-juni) is de inventarisatie moeilijker aangezien de reuzenbalsemien tussen de andere vegetatie opgroeit en bijgevolg minder opvalt. Vooral op plaatsen waar de reuzenbalsemien minder aanwezig is, is het opsporen ervan moeilijker.

Bij de bloei

Planten in bloei zijn zeer gemakkelijk te herkennen. Hun roze tot witte bloemen zijn opmerkelijk tussen de andere vegetatie. Het zijn meestal grote planten, met dikke holle stengels gevuld met water die boven de andere vegetatie uitgroeien. Vooral op plaatsen waar ze moeilijker zichtbaar zijn bij de kieming, zoals onder bramen, worden ze door hun bloei plots zichtbaar. Kleinere planten, die onvoldoende kracht hebben om boven de andere planten te groeien, blijven klein en bloeien later.

ERVARING

De planten zijn gemakkelijk op te sporen bij de kieming (grote dikke zaadlobben) en bij de bloei (specifieke bloem die boven de andere vegetatie uitgroeit).

In de groeiperiode en zeker wanneer de aanwezigheid eerder beperkt is zijn ze moeilijker op te sporen tussen de andere vegetatie.

Aandachtspunten

In het gebied waren geen natte, bosrijke percelen aanwezig zodat de inventarisatie op dergelijke percelen niet beoordeeld kan worden.

Voorlopige conclusie

De inventarisatie moet zeer vroeg gebeuren (begin april). Wel moet rekening gehouden worden met de evolutie op de oever. Op akkers, velden en weiden komt geen reuzenbalsemien voor.

4. Bestrijding

2010 De planten werden gemaaid vóór de bloei en rekening houdend met de toegankelijkheid (gewassen op het veld) en het weer. Dit gebeurde tussen 22 en 29 juni.

Op plaatsen waar de helft of meer van de begroeiing bestond uit reuzenbalsemien werd de keuze gemaakt om te maaien met een maaikorf. Ontoegankelijke delen (akkers) werden handmatig geruimd. Op plaatsen waar er weinig of geen reuzenbalsemien voorkomt, zou de verwijdering handmatig kunnen gebeuren (maaien of uittrekken). De oevers werden, naargelang de toegankelijkheid, machinaal of handmatig gemaaid.

Een gedeelte van het maaisel werd afgevoerd en gestockeerd om op die manier na te gaan in hoeverre het de afgemaaide reuzenbalsemien nog levensvatbaar was. Wanneer het maaisel op een droge ondergrond wordt bewaard, verdroogt het zeer snel en is het niet meer levensvatbaar.

2011 Gelet op de zeer geringe aanwezigheid in het nazorgjaar werd er geen machinale ruiming uitgevoerd. De inventarisatie en de bestrijding gebeurde gelijktijdig.

ERVARINGEN

2010 Alle planten werden afgemaaid.
Het tijdstip was goed gekozen;

- door het warme weer op het ogenblik van de ruiming droogden de afgemaaide planten uit en waren ze niet meer levensvatbaar.
- De aannemer kon de werken uitvoeren zonder schade aan de landbouwgewassen.

Nazorgjaar 2011 Gelet op de geringe aanwezigheid werden alle planten manueel uitgetrokken.

2010 De handmatige ruiming van de reuzenbalsemien op plaatsen met beperkte aanwezigheid kon niet gebeuren. De planten waren immers moeilijk te vinden tussen andere vegetatie. Op deze plaatsen werden de taluds zoals elders volledig machinaal gemaaid.

Nazorgjaar 2011 Op plaatsen waar er ruige begroeiing aanwezig was, waren vooral de rondgangen vanaf juli moeilijk. Er kan overwogen worden om op deze plaatsen een machinale ruiming uit te voeren voor de bloeiperiode. Op die manier zou men de toegankelijkheid kunnen verbeteren.

Aandachtspunten

Beginjaar 2010 Het maaien moet zeer nauwkeurig gebeuren. De vegetatie moet kort en goed afgesneden worden. Reuzenbalsemien die te hoog afgesneden, beschadigd of platgedrukt werd, kan opnieuw uitschieten. We hebben vastgesteld dat planten die niet kort genoeg werden gemaaid opnieuw uitschoten met 4 of meer zijtakken. Zelfs geknakte planten, die op het eerste zicht vernietigd of gemaaid waren, herstelden zich. Om zeker te zijn dat alle planten volledig verwijderd worden, is het aangewezen om een arbeider de ruimingswerken te laten begeleiden om bijkomende aanwijzingen te geven en controle uit te voeren. Een alternatief hiervoor is om de controle een week later uit te voeren en dan de resterende reuzenbalsemien te verwijderen. Dit laatste heeft onze voorkeur omdat in dit geval ook planten kunnen gevonden worden die op het eerste zicht vernietigd waren, maar toch opnieuw zijn uitgeschoten.

Handmatig uittrekken heeft steeds de voorkeur, maar is niet steeds haalbaar.

Het eenmalig maaien is niet voldoende; latere controle en opvolging kan niet uitgesloten worden.

Het is aangewezen om zo lang mogelijk te wachten met het maaien. Toch moet er een evenwicht gevonden worden met de weersomstandigheden en de gewassen op de akkers.

Er kan niet beoordeeld worden in hoeverre de afgemaaide planten terug uitschieten bij maaien in een natte periode.

Het maaien met klepelmaaier werd niet uitgevoerd en kan dus niet beoordeeld worden.

Nazorgjaar 2011 Alle planten werden manueel uitgetrokken. Per rondgang werden ongeveer 40 plantjes uitgetrokken. We merken wel de plaatsen op waar in 2010 zaadproducerende planten hebben gestaan.

Voorlopige conclusie

Eerste bestrijdingsjaar 2010 Het maaien met de maaikorf, in combinatie met een optimaal tijdstip (weersomstandigheden, gewassen) geeft een goed resultaat. Eventuele handmatige ruiming moet vroeger gebeuren, op het tijdstip dat de reuzenbalsemien nog op te sporen is.

Het éénmalig maaien is niet voldoende om alle planten volledig te verwijderen. Controles en opvolging na het maaien kunnen niet uitgesloten worden.

De ruimingsresten met reuzenbalsemien die werd afgevoerd en gestockeerd waren niet meer levensvatbaar.

Nazorgjaar 2011 Tijdens het twee jaar is een handmatige bestrijding (uittrekken) mogelijk. Op plaatsen met ruige vegetatie zijn de planten moeilijker op te sporen en kan men een éénmalige machinale ruiming overwegen.

5. Nazorg

Eerste bestrijdingsjaar 2010 Aanvankelijk was het de bedoeling om slechts één keer te maaien. Er werd bij de opstart van het project te weinig rekening gehouden met een mogelijke nazorg. Bij de controle na de eerste maaibeurt stelde de watering echter op vele plaatsen vast dat de reuzenbalsemien terug aanwezig was. Dit waren:

- planten die te hoog gemaaid werden en opnieuw uitschoten;
- planten die geknakt waren en zich weer herstelde;
- jonge kleine planten (vooral in het brongebied);
- planten die vergeten waren bij de eerste maaibeurt (eerder minimaal);
- planten tussen struweel en bramen die aanvankelijk moeilijk vindbaar waren.

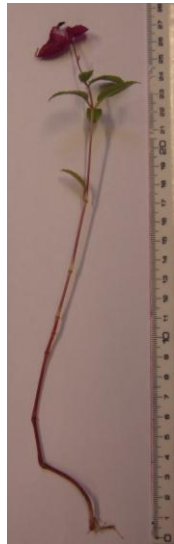
Een onvoorzien probleem was dat de planten vanaf juli tot augustus zeer snel bloemen vormden. Het was bijgevolg zeer belangrijk om direct en regelmatig te kunnen ingrijpen. Indien nodig werd het proefgebied afgewandeld en gecontroleerd door de arbeiders van de watering waarbij alle reuzenbalsemien werden uitgetrokken. Aanvankelijk was dit elke veertien dagen nodig, maar vanaf augustus tot september wekelijks. Een piek met een vrij explosieve opkomst was eind augustus op te merken. In totaal werden 9 nazorgcontroles uitgevoerd.

Bij de eerste nazorgbeurten werden de bloemen verwijderd van de planten, apart gehouden en afzonderlijk gestort. Dit was echter zeer tijdrovend. In een latere fase werden de planten uitgetrokken en verder landinwaarts op de akkers of weiden gegooid. Eventuele kieming van zaden in het veld is minder erg omdat ontkiemende plantjes in de akkers geen levenskansen hebben. Het verwijderen van alle planten was de enige manier om zeker te zijn dat zaadvorming voorkomen kon worden.

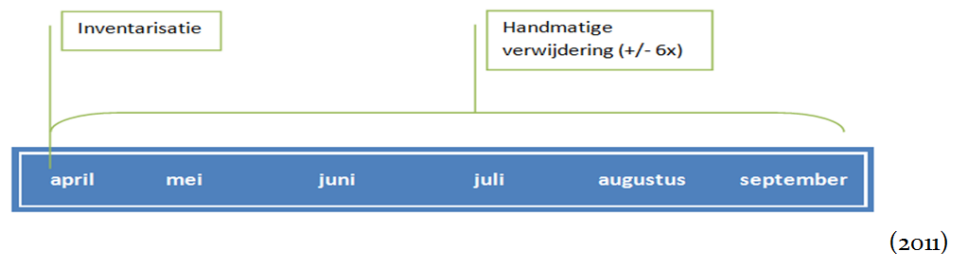
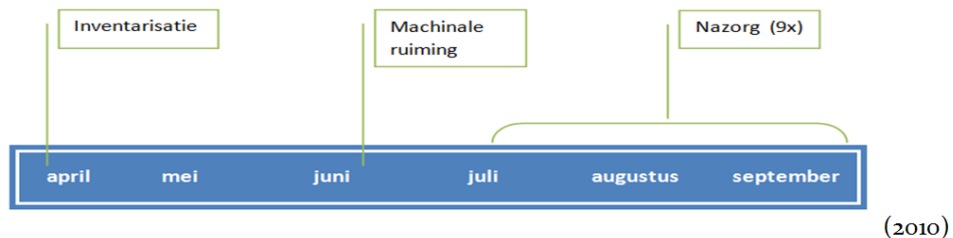
Een blijvende en permanente aandacht voor braakliggende terreinen, weggrachten, stortplaatsten, vijvers, e.d. is een absolute noodzaak voor een totale opsporing en bestrijding. Het volledige gebied moet permanent gecontroleerd worden. De begininventarisatie is hiervoor het uitgangspunt maar mag zeker geen beperking zijn.

Opmerkelijk is wel dat de grootte van de plant afneemt in het najaar. Vooral in het brongebied met veel grasvegetatie, werden in september vele kleine planten van ongeveer 20 cm met één of enkele bloemen aangetroffen. In het gebied te Linde, met veelal rietvegetatie, komen deze kleine plantjes eerder zelden voor. In hoeverre deze nog levenkrachtige zaden kunnen ontwikkelen is niet ons niet bekend. Gezien het onze doelstelling was om alle zaadvorming te vermijden, hebben we hier geen risico genomen en deze eveneens verwijderd.

Nazorgjaar 2011 Er werden 5 rondgangen uitgevoerd. Per rondgang werden ongeveer een 40-tal planten uitgetrokken.

ERVARING

Eerste bestrijdingsjaar 2010 Door de nazorg bleef de bestrijding niet beperkt tot één enkele maaibeurt, maar werd het proefgebied regelmatig gecontroleerd en behandeld. Hierdoor kwam zaadvorming in het proefgebied zelden voor.

De nazorg was zeer arbeidsintensief. Het was even zoeken vooraleer een efficiënte werkwijze gevonden werd.

Aandachtspunten

Het is ons niet bekend of de zaden, die worden gevormd door de kleine plantjes in augustus en september, nog kiemkrachtig zijn.

De controle moet regelmatig gebeuren. We merken ook dat vanaf eind juli de planten sneller zaad produceren. Een wekelijkse controle is bijgevolg noodzakelijk.

De nazorg in bossen kan onvoldoende beoordeeld worden, maar we vermoeden dat in een schaduwrijke omgeving de opkomst na een eerste maaibeurt eerder beperkt is.

Voorlopige conclusie

De nazorg is in zeer belangrijke mate het succes geweest van dit proefproject. Dit moet vanaf eind juli tot september wekelijks gebeuren. De inzet van drie arbeiders, waarbij er twee de oevers en één de waterloop zelf behandelden, is het meest efficiënt.

6. Verwachtingen naar volgend jaar

Bij aanvang van het project verwachtte de watering een sterke afname van de reuzenbalsemien in het proefgebied na één jaar intensieve bestrijding. De zaden zijn slecht 18 maanden kiemkrachtig en nieuwe zaadvorming werd zoveel mogelijk vermeden. Deze verwachting bleek ook te kloppen. In 2011 was er slechts een zeer beperkte opkomst van de reuzenbalsemien, slechts 40 exemplaren op 7 km waterloop. We kunnen dus stellen dat na één jaar intensieve bestrijding met zorgvuldige nazorg de reuzenbalsemien zo goed als verdwenen is. In 2011 was de bestrijding dan ook toegespits op het verwijderen van de laatste exemplaren.

Omwille van het succes van de gebiedsdekkende bestrijding in 2010 werd het projectgebied ook uitgebreid in 2011. De bestrijding van de reuzenbalsemien zal dan ook op deze manier verder gezet worden. Het belangrijkste aandachtspunt is zorgen dat er in het proefgebied geen nieuwe haarden ontstaan.

7. Algemene conclusie en aanbevelingen

Er komen in onze streken steeds meer uitheemse planten en dieren voor, ook 'exoten' genoemd. Dit zijn soorten die hier normaal niet voorkomen én die hier niet 'op eigen kracht' zijn geraakt. Ze werden ingevoerd, bijvoorbeeld voor de kweek, of ze kwamen eerder toevallig hier via schepen.

Het bestuur van de watering De Dommelvallei merkte dat de reuzenbalsemien jaarlijks meer terrein won in de bovenloop van de Dommel. Deze éénjarige plant is makkelijk te herkennen aan de roze tot witte bloemen die van juli tot september bloeien. Ze verspreidt zich zeer snel door de wegspringende zaden. Door haar explosieve groei verdringt en verstikt ze niet alleen onze eigen plantensoorten, maar ook alle fauna die erin leeft. Bovendien sterft de plant in het najaar volledig af zodat tijdens de wintermaanden de onbegroeide taluds niet beschermd zijn tegen erosie, met verzakkingen tot gevolg.

De watering De Dommelvallei heeft daarom, met financiële steun van de provincie Limburg, de strijd aangevat tegen de reuzenbalsemien. Het proefproject in Peer situeert zich vanaf de oorsprong van de Dommel tot aan de Croxdijk. Dit brongebied van de Dommel is een vrij open landbouwgebied met weinig of geen natte beekbegeleidende vegetatie zoals bossen of braakliggende terreinen. De planten werden in juni gemaaid, vóór de zaadvorming. De laatbloeiers werden in de loop van de volgende maanden verwijderd. Wanneer het proefproject succesvol blijkt, willen we alle waterlopen stukje bij stukje aanpakken.

De ervaringen werden gebundeld in dit rapport. Dit ervaringsrapport bevat de bevindingen voor een gebiedsdekkende bestrijding gedurende twee bestrijdingsjaren en is dus niet volledig en zeker niet de enige waarheid.

Het is belangrijk om bij de bron te beginnen en zo stroomafwaarts te werken, aangezien de verspreiding van zaden op die manier voorkomen wordt. De sleutel voor het slagen van dergelijk initiatief is bovendien een degelijke terreinkennis, het soepel kunnen inzetten van personeel en interactie met de bewoners en gemeente.

We durven hier de vergelijking te maken met de muskusrattenverdelging. Gedurende verschillende jaren werden allerlei vangstmethoden uitgetest. De verdelging kende pas echt een succes wanneer lokale rattenvangers met terreinkennis, goed begeleid door de provincie en het Vlaams Gewest, een gebiedsdekkend bestrijding op zich namen. De watering werd in het verleden ook betrokken bij de bestrijding van de Amerikaanse vogelkers. Ook voor deze bestrijding wordt in de regio dezelfde principes gehanteerd.

De watering vermoed ook dat een lint- of puntbestrijding van de reuzenbalsemien op langere termijn niet het gewenste resultaat zal bekomen. De bestrijding van de reuzenbalsemien zal waarschijnlijk vergelijkbaar zijn met de bestrijding van andere exoten;

- om zaadvorming en algemene verspreiding te voorkomen, is een gebiedsdekkende benadering noodzakelijk;
- privatisering of verdelging via aanbesteding met de gebruikelijke resultaatsverbintenissen zal zeer duur zijn;
- een goede omkadering met een belangrijk mandaat en verantwoordelijkheid voor de uitvoering door een lokaal bestuur is waarschijnlijk een goede methode.

Na één jaar intensieve bestrijding zijn de resultaten zeer positief. Van een massale aanwezigheid in 2010 werden de planten teruggedrongen tot een 200-tal in 2011. Ook de inheemse vegetatie kreeg in 2011 meer ruimte om te groeien en te bloeien waardoor de biodiversiteit in en rond de waterlopen verbeterde.

Bijlage 1: Persbericht

PEER, 22 JUNI 2010

De reuzenbalsemien: mooi, maar meedogenloos

Tijdens de zomermaanden zullen velen de mooie bloemen al opgemerkt hebben langs de waterlopen. De kans is groot dat het gaat over reuzenbalsemien. Reuzenbalsemien is een éénjarig kruid met 2 tot 5 cm grote bloemen die van juli tot september bloeien met een lila, roze of lichtgele tot witte kleur. Het wordt een halve tot twee meter hoog en is vooral te vinden langs beken, waterkanten en ruigten. Oorspronkelijk afkomstig uit Tibet en India, werd de reuzenbalsemien bij ons als sierplant gekweekt. Vanaf 1915 werd hij als verwilderd waargenomen, maar vooral na 1950 nam hij sterk in uitbreiding toe. Ze verspreidt zich zeer snel door wegspringende zaden die door toedoen van een windstoot of aanraking plotseling uit elkaar springen, zodat de zaden met kracht weggeslingerd worden. Vandaar ook de Engelse naam 'Jumping Jack'.

Toch is deze plant niet zo onschuldig als ze lijkt. Door haar explosieve groei verdringt en verstikt ze niet alleen onze eigen plantensoorten, maar ook alle fauna die erin leeft. Bovendien sterft de plant in het najaar volledig af zodat tijdens de wintermaanden de onbegroeide taluds niet beschermd zijn tegen erosie, met verzakkingen tot gevolg.

Daarom start de watering De Dommelvallei, in samenwerking met de provincie Limburg, dit jaar een proefproject in de Dommel om deze exoot te bestrijden. Het proefproject situeert zich te Peer, vanaf de oorsprong van de Dommel tot aan de Bomerstraat. De planten moeten vóór de zaadvorming gemaaid worden. De watering voorziet een machinale maaibeurt in mei. De laatbloeiërs zullen in de loop van de maand juni verwijderd worden. Indien de hoeveelheid het toelaat, zal deze tweede maaibeurt handmatig uitgevoerd worden. Na 2 jaar hopen we deze exoot onder controle te krijgen.

De provincie Limburg betaalt de kosten voor het uitvoeren van het terreinonderzoek en de werken terug aan de watering.

Inlichtingen:

watering De Dommelvallei – Industrieweg 8/2 – 3990 Peer – T 011 61 17 56 - info@wateringdedommelvallei.be
provincie Limburg – Universiteitslaan 1 – 3500 Hasselt – T 011 237360 - water@limburg.be

Bijlage 2: Gepubliceerde artikels

Het Belang van Limburg (24 juni 2010)

Jacht op agressieve uitheemse plant in Dommelvallei Foto Raymond Lemmens

>3990 PEER

In de Dommelvallei is de jacht geopend op de reuzebalsemien. De plant kan een halve tot twee meter hoog worden en is vooral terug te vinden langs de waterkant. "De laatste jaren komt de reuzebalsemien steeds vaker voor in Noord-Limburg, vooral langs de Dommel en de Bollisserbeek", zegt Eddy Kesters van watering De Dommelvallei. "De plant komt zo massaal voor dat ze niet alleen onze eigen plantensoorten verdringt, maar ook een bedreiging vormt voor dieren. Bovendien sterft de plant in het najaar volledig af zodat de oevers tijdens de wintermaanden niet beschermd zijn, met verzakkingen tot gevolg. De plant wordt nu verwijderd, voor ze zaden kan vormen." JRD

Stadsmagazine De Poort, Peer (juni 2010)

Actie Reuzenbalsemien

Tijdens de zomermaanden zullen velen de mooie bloemen langs de waterlopen al opgemerkt hebben. De kans is groot dat het ook gaat over de reuzenbalsemien. Reuzenbalsemien is een éénjarig kruid met 2 tot 5 cm grote bloemen die van juli tot september bloeien. Het wordt een halve tot twee meter hoog en is vooral te vinden langs beken, waterkanten en ruigten. Oorspronkelijk afkomstig uit Tibet en India, werd de reuzenbalsemien bij ons als sierplant gekweekt. Toch is deze plant niet zo onschuldig als ze lijkt. Door haar explosieve groei verdringt en verstikt ze niet alleen onze eigen plantensoorten, maar ook alle fauna die erin leeft. Daarom start de watering De Dommelvallei, in samenwerking met de provincie Limburg, dit jaar een proefproject om deze exotische plant te bestrijden. Het proefproject situeert zich in de Heidelossing en de Dommel vanaf de oorsprong tot aan de Croxdijk. De watering voorziet een extra machinale maaibeurt in juni. De laatbloeiers zullen in de loop van de maand juli verwijderd worden. Voor meer informatie kan je terecht bij Watering De Dommelvallei, Tel. 011 61 17 56.

Bijlage 3: Pamflet sensibilisering gemeentearbeiders

GEZOCHT

Reuzenbalsemien

Linde en Wauberg

VINDPLAATS: LANGS WEGGRACHTEN

BLOEITIJD: EIND MEI

MELDEN: WATERING DE DOMMELVALLEI
DOMMELVALLEI@PING.BE
T 011 61 17 56

